

LLULL, Ramon: *Llibre de contemplació*, a cura de Josep E. RUBIO. Barcelona: Editorial Barcino (Col. «Biblioteca Barcino»).

El *Llibre de contemplació* de Ramon Llull té una vàlua especial al si de la literatura catalana de tots els temps, la vàlua atorgada als textos fundacionals. Això no obstant encara som mancats d'una bona edició crítica d'un text tan important com aquest, que hauria d'haver estat, de fa temps un objectiu estratègic i que, tanmateix, encara ens hem de plànyer de no tenir. No es tracta del plany per l'enyor d'una edició que ens podria furnir detalls d'erudició que ens permetria superar dificultats de lectura i llocs obscurs en la comprensió d'aquest text. És més que això. En aquest cas ens havíem de plànyer de no tenir establert del tot ni completament comentat ni «il·luminat» —i ho diem en el doble noble sentit que aquest mot té en Llull— un text que és clau i pedra de toc en l'esponerosa arquitectura conceptual de Ramon Llull i fonamental també quant a la producció en català d'aquest autor, que és imprescindible en la producció literària i de pensament en català.

Fins ara, l'única edició completa disponible de l'obra de referència és la d'Alcover i Obrador, publicada ara fa un segle i reeditada, només amb adaptació ortogràfica, fa cinquanta anys. No en tenim

Estudis Romànics [Institut d'Estudis Catalans], Vol. 33 (2011), p. 381-487

cap, de completa, per tant, que fixe el text i ens n'aclaresca o n'esbandesca les dificultats de comprensió, amb el profit dels grans avenços que sobre l'exegesi lul·liana hi ha hagut en les darreres dècades. Aquest plany i aquesta mancança són, respectivament, eixugat i resolta en gran mesura amb aquesta antologia, a cura d'un lul·lista de reconegut prestigi, el curador d'aquesta antologia, el Prof. Dr. Josep E. Rubio (Universitat de València), que és, alhora, un filòleg rigorós i un historiador de la cultura en possessió d'un profund coneixement de l'època i de les fondàries de l'aportació conceptual, de pensament, filosòfica, teològica, literària i lingüística de Llull. Així, amb aquest text de Llull pot una altra de les funcions que els clàssics han de fer, a més de ser senyera quant a l'aportació al pensament i a la creació literària: ser pedrera, dreçada, i referència per a l'estudi de la llengua.

El text que ens ofereix la present antologia es basa en aqueixa «centenària» edició d'Alcover i Obrador, però avança en la feina imprescindible d'establiment d'un text crític, ja que el curador, el Dr. Rubio, ha revisat sistemàticament el text de la part —extensa— antologada i l'ha corregit tenint en compte el manuscrit més antic conservat, el de la Biblioteca Ambrosiana de Milà (A 268 Inf. i D 549 Inf.), que no va poder ser utilitzat pels anteriors editors. Aquesta antologia, té el valor afegit de ser resultat d'un evident treball filològic que va més enllà del que hom espera en una simple antologia divulgativa. De fet, aquesta edició no és això o no és només això, i es fonamenta en una tasca críticofilològica que fóra bo —de fet, imprescindible— que s'apliqués a tota l'extensió de l'obra de referència.

Pel que fa a l'antologia en si, el curador s'ha fixat el criteri de tenir en consideració la totalitat del text respecte al qual ha fet la tria antològica, del primer al darrer capítol. El curador no ha reculat davant els capítols de la darrera distinció del *Llibre de Contemplació*, no tan —de fet no gens— fàcils de llegir, en els quals Llull comença a substituir els conceptes per lletres de l'alfabet llatí, un recurs que serà determinant en la presentació de la seua «Ars» i que, en el *Llibre de Contemplació*, fa més densa la prosa. La intenció —terme aquest també amb un sentit significatiu en Llull— del curador ha estat, en tot moment, oferir una imatge unitària del text, de manera que l'antologia no comporte un trencament del ritme que l'autor imposa a l'obra. Si, per la dificultat intrínseca a aquests capítols, hom n'hagués prescindit, la comprensió de l'obra com a text unitari s'hagués vist afectada. Ha estat, per tant, la tria que trena l'antologia també feta amb un mètode i objectiu filològic i, per això, aquesta antologia és una tasca eminentment filològica des del punt de vista textual, com ja és dit, i també des del punt de vista de la vocació de no ser deslleial a la integritat del text, que el lector, tot i no poder accedir a la plena manifestació textual de l'obra de referència per les limitacions d'espai i perquè es tractava de fer una «antologia», pugua tenir una idea global i completa del missatge lul·lià concretat en aquest text.

D'altra banda, la dificultat del text, i també la que es pot derivar de no tractar d'editar-se el text complet, se salven gràcies a les notes explicatives del curador. En algun cas, com el del capítol 354, ple d'imatges alegòriques força imaginatives, l'exegesi del curador dóna llum a un text que, tret de l'estudi d'Armand Llinarès, «Théorie et pratique de l'alegorie dans le *Llibre de contemplació*» (*Estudis Lulianos* 15, 1971, p. 5-34) i d'ençà d'aqueix mateix estudi —ho remarquem, publicat en 1971—, no havia estat abordat en profunditat. L'explicació que n'ofereix el Dr. Rubio és fruit d'un treball de recerca que té en compte noves dades per tal d'esmenar i de completar el sentit d'un dels capítols més críptics de l'obra. Com a prova i fermaça de la rigorositat de la tasca anotadora i del cabal de referencialitat per part del Dr. Rubio quant al conjunt de l'antologia, val a dir que les notes explicatives d'aquest capítol, de fet, han estat recollides en forma d'article publicat a la revista *Studia Lulliana* (J. E. Rubio, «Un capítol en l'ús de l'alegoria en Ramon Llull: exegesi del capítol 354 del *Llibre de contemplació*», *Studia Lulliana*, 47, 2007, p. 5-27).

La tan sovint comentada «dificultat» del *Llibre de contemplació* queda superada no sols per l'aparat de notes de referencialitat i explicació, sinó també per la claredat expositiva de l'estudi introductori, que, de fet, és tot un estudi i no una simple introducció a una antologia. Aquest estudi, signat també pel Dr. Rubio, ofereix una visió de l'obra pròpia d'un expert en la matèria. En aquest punt val a dir que la tesi doctoral del curador va ser un estudi molt més complet, òbviament, del *Llibre de contemplació* mateix, i en concret dels seus aspectes més complicats, com és ara els relatius que avancen el funcionament de l'Ars lul·liana. Amb aquest estudi introductori, el lector arriba a entendre, perquè s'hi explica a

bastament i s'hi explica amb claredat, què pretén Lull amb l'escriptura d'aquesta magna obra i, sobretot, es pot copsar el sentit unitari de l'obra, la raó que porta l'autor, Lull, a assajar diverses formes expositives. Darrere aquesta multiplicitat expressiva batega una única intenció: dominar el llenguatge per tal d'obligar-lo a ser un fidel transmissor de la idea intel·lectual que naix de l'enteniment de Lull. La interpretació que fa el Dr. Rubio del *Llibre de contemplació* ajuda a entendre l'obra com una unitat, i és el resultat del treball d'investigació sobre el sentit del text dut a terme al llarg d'anys. Una mostra que l'alta investigació i la divulgació no sols no estan enconrades o barallades, sinó que la segona no és possible si no se sosté sobre la primera.

Només ens hem de plànyer que aquesta obra haja tardat temps a ser publicada i també que encara no tinguem, com hem dit adés, una edició criticofilològica de tot el text del llibre de contemplació. Tot i això, aquestes mancances queden ben satisfetes per l'encertada tasca del Dr. Rubio.

Vicent MARTINES¹
Universitat d'Alacant IVITRA